

1 - INNLEDNING

1.1 Asyl i Norge - statistikk

Asylsøknader

I løpet av 1999 søkte 10.160 mennesker om asyl i Norge, i henhold til endelige tall fra Utlendingsdirektoratet (UDI). Det representerer en økning på om lag 19% fra året før. Foreløpige tall fra UNHCR viser at den gjennomsnittlige økningen i asylsøknader for europeiske land ligger på 19%. De største gruppene asylsøkere var fra Irak, hovedsakelig kurdere fra det nordlige Irak (4.073), Somalia (1.340) og Jugoslavia (1.152).

Asylmottak

Ved begynnelsen av år 2000 bodde 13.794 flyktninger og asylsøkere ved norske asylmottak. Av disse ventet 7.665 på politiavhør, avgjørelse i første instans eller annen instans. Den lange ventetiden på politiavhør (inntil 7 måneder), avgjørelser i første (inntil 10 måneder) og annen (inntil 5 måneder) instans er alvorlige problem NOAS flere ganger i løpet av 1999 har påpekt ovenfor norske myndigheter og i media.

Avgjørelser i første instans (UDI)

Flyktningestatus og opphold på humanitært grunnlag sett under ett ble i 1999 innvilget i 46% av søknadene som ble behandlet. Til sammenligning var innvilgelsesprosenten i 1998 på 42%. Totalt ble vedtak fattet i 6.090 saker.

Innvilgelsesprosenten av flyktningestatus (asyl) gikk opp fra 1,7% i 1998 til 3% i 1999. Dette er fortsatt bemerkelsesverdig lavt i europeisk målestokk - til sammenligning hadde i 1998 Sverige en innvilgelsesprosent på 7,7%, Danmark 13,8%, Nederland 4,9%, og Tyskland 7,7% (kilde: UNHCR)

Avgjørelser i annen instans (Justisdepartementet)

I løpet av 1999 ble i alt 423 avgjørelser (12% av klagesakene) omgjort til opphold på humanitært grunnlag. Dette er en prosentvis nedgang fra 1998, da Departementet innvilget opphold på humanitært grunnlag eller flyktningestatus i 20% av sakene. Det ble ikke innvilget flyktningestatus i annen instans i løpet av 1999, i motsetning til 1998, da Departementet innvilget flyktningestatus i 13 tilfeller. Totalt ble vedtak fattet i 3.563 saker i 1999.

Overføringsflyktninger

Av en kvote som Stortinget har vedtatt på 1.500 flyktninger tok Norge i mot 1.480 i 1999. Disse kommer i tillegg til de 6070 som kom over luftbroen fra Kosovo. De største gruppene er fra Iran, Afghanistan og Irak.

(kilde dersom ikke annet er spesifisert: UDI)

1.2 Viktige flyktningepolitiske spørsmål

Krisen i Kosovo

I forbindelse med krisen i Kosovo besluttet den norske regjeringen å anvende § 8a i Utlendingsloven om innvilgelse av midlertidig oppholdstillatelse på kollektivt grunnlag for de 6070 kosovoalbanerne som ble evakuert til Norge gjennom luftbroen fra Makedonia. Denne tillatelsen ble også innvilget rundt 1800 kosovoalbanere som hadde søknad om asyl til behandling. Regjeringen opphevet den kollektive, midlertidige tillatelsen i vedtak av 6. august 1999 på bakgrunn av at den generelle sikkerhetssituasjonen hadde forbedret seg i Kosovo, og at store antall kosovoalbanere hadde returnert til hjemlandet.

NOAS, i likhet med andre europeiske organisasjoner, støttet UNHCR i deres anbefaling til europeiske regjeringer om å gi kosovoalbanerne flyktningestatus fremfor midlertidig, kollektiv oppholdstillatelse. NOAS argumenterte sterkt for dette synet på vegne av de nordiske NGOer på ECRE møtet i Praha 13 -16. Mai, og vant fram med sitt syn. Regjeringen argumenterte med at det politisk var lettere å ta imot flere ved å gi dem en midlertidig tillatelse. NOAS argumenterte med at flyktningestatus gir en forankring i gjeldende rettsinstrumenter, mens en kollektiv, midlertidig tillatelse vil være avhengig av en politisk vilje til å gi folk på flukt beskyttelse. En flyktningestatus skal fornyes, og man kan oppheve status hvis situasjonen i hjemlandet skulle tilsi at man ikke frykter forfølgelse lenger.

Økning av irakiske asylsøkere

Sent i 1998 startet en trend som skulle bli ytterligere forsterket i 1999: antallet irakiske asylsøkere økte kraftig. I 1997 kom det 272 irakere til Norge, mens tallet hadde økt til 1.317 året etter. Den største økningen kom likevel i 1999 med 4.073 irakiske asylsøkere. Denne økningen, sammen med Kosovo-krisen, fikk store konsekvenser for politiet og deres gjennomføring av intervjuer, samtidig som saksbehandlingstiden i UDI etter hvert ble svært lang. Ventetid på saksbehandling i asyl- og familiegjenforeningssaker kan bli en vanskelig situasjon i 2000. Sent på året begynte vi å få sterke tilbakemeldinger fra både mottak og flyktningekonsulenter som er svært fortvilet i deres arbeid med denne gruppen og som er bekymret for hvilke konsekvenser ventetiden kan få.

Statssekretær Atle Hamar i Justisdepartementet ble i juli 1999 sitert i VG på at kurdiske asylsøkere skulle få avslag på sine asylsøknader og at man forberedte retur av kurdere til Irak. Dette vakte store protester fra NOAS og andre flyktningepolitiske organisasjoner. Justisdepartementet måtte klargjøre at det enda ikke var praktisk mulig å returnere kurdere med avslag på asylsøknadene til Irak, men presiserte at man vurderte å begynne å gi avslag på saker som ikke hadde et beskyttelsesbehov.

Øst-Slavonia

NOAS har lengre tid arbeidet for å skape klarhet i sakene til serberne fra Øst-Slavonia. Vi har hatt mange møter med Justisdepartementet i sakens anledning, både for å legge frem vårt syn på situasjonen i Øst-Slavonia, men også for å argumentere for klarere kriterier for innvilgelse av oppholdstillatelse/avslag. NOAS fikk gjennomslag for behovet for klarere kriterier, mens det ble klart at vi vurderte situasjonen for serbere i regionen forskjellig. Justisdepartementet mente at situasjonen for serbere i region hadde blitt lettere, og vurderte det slik at retur kunne iverksettes fra sommeren 1999. Konsekvensen kom utover høsten da mange innen denne gruppen fikk avslag, og ble sendt hjem. Svært få ønsket å bli returnert til Øst-Slavonia, men reiste heller til England. Av de som returnerte til Øst-Slavonia reiste de fleste videre til Serbia.

NOAS har i flere omgjøringsbegjæringer til Justisdepartementet påpekt brudd på likebehandlingsprinsippet i forhold til de kriteriene for innvilgelse vektlagt av Departementet. NOAS har i noen saker fått medhold, og noen er fremdeles til behandling.

Colombia

Justisdepartementet gjennomførte en delegasjonsreise til Colombia i mai 1999. De vurderte situasjonen der som svært vanskelig, men at dette ikke kunne danne grunnlag for opphold i Norge. De mente volden og forfølgelsen rammet tilfeldig, eller var utført av kriminelle grupperinger, slik at disse asylsøkerne ikke kunne dekkes av Flyktningskonvensjonen. I samarbeid med blant annet Flyktningsrådet argumenterte NOAS for at Justisdepartementet måtte revurdere situasjonen. I november ønsket så Departementet å foreta en ny delegasjonsreise til Colombia, og NOAS ba om et møte med Departementet i for- og etterkant av denne reisen. Departementet kom med klare indikasjoner på en forandring i retningslinjene ovenfor denne gruppen. NOAS arbeidet derfor intensivt med de sakene vi hadde, for å sikre at de aktuelle asylsøkerne skulle kunne omfattes av de nye kriteriene. NOAS påtok seg et spesielt ansvar for de Colombianerne som satt i kirkeasyl, og fungerte som et bindeledd mellom disse og Departementet. I den forbindelse kontaktet vi og reiste til de aktuelle stedene (Notodden, Vadsø og Svolvær), for å få dem til å gå ut av kirkeasyl.

Vi så etter hvert en positiv endring i forhold til disse sakenes utfall. De fleste av sakene venter derimot svar i februar-mars 2000.

Retten til å søke asyl

Våren 1999 fikk NOAS kjennskap til Haxhosaj-saken. Denne dreide seg helt konkret om en familie som kom til Norge fra Kosovo, og redegjorde overfor norsk politi at de hadde problemer i hjemlandet. På tross av dette ble Haxhosaj med familie returnert til Tyskland uten at han fikk anledning til å søke om asyl, og uten at Utlendingsdirektoratet ble involvert. Haxhosaj hadde familie i Norge og hadde kun brukt Tyskland som transitt. Dette var et alvorlig brudd på FNs Verdenserklæringens art. 14 som slår fast at alle har rett til å søke asyl og Utlendingslovens §17 om at alle som gir uttrykk for et beskyttelsesbehov har rett til å få saken behandlet. NOAS var aktivt involvert i saken, som viste at retten til å søke asyl ikke alltid fungerer i praksis.

Ventetid

Økningen i ankomst av asylsøkere fikk altså betydelige konsekvenser for utlendingsforvaltningen. Politiet fikk så store problemer med å få gjennomført politiintervjuene, at det ved årsskiftet ikke var uvanlig med seks måneders ventetid. NOAS har eksempler der mennesker har måttet vente i åtte måneder på politiintervju. På slutten av året fikk politiet økonomiske problemer med denne gjennomføringen, og regjeringen ga en ekstrabevilgning for at disse intervjuene skulle bli foretatt slik at ventetiden kunne reduseres.

Denne store pågangen av asylsøkere til landet innvirker naturligvis på UDIs situasjon, der saksbehandlingstiden kom opp i 10 måneder på enkelte av kontorene mot slutten av året, mens familiegjenforeningssakene tok om lag 6 måneder. Et like stort problem er ventetiden for dem som har fått positive vedtak og venter på utplassering i kommunene. Enkelte grupper er mer utsatt for denne ventetiden, og vi har eksempler der mennesker har ventet over ett år.

Endring i reglene for familiegjenforening for personer fra Somalia, Kosovo og Irak

Frem til august hadde somaliske, kosovoalbanske og irakiske asylsøkere vært unntatt reglen om at familiegjenforening ikke kan søkes av herboende. For de kosovoalbanske hadde dette bakgrunn i deres midlertidige, kollektive beskyttelse. Den 06.08.99 endret UDI reglene for familiegjenforeningssaker fra Somalia og Kosovo, og den 04.12.99 mistet også personer fra Nord-Irak denne muligheten.

Det er viktig å understreke at reglene ikke ble endret etter en ny vurdering av situasjonen i de aktuelle landene, men kun på bakgrunn av norske myndigheters vurderinger. Situasjonen i disse landene er ikke forbedret, og endringen i myndighetenes praksis har således ført til store problemer i disse familiegjenforeningssakene.

Menneskesmugling

Menneskesmugling har også i 1999 vært et tema som har vært gjenstand for offentlighetens oppmerksomhet. NOAS har deltatt i disse diskusjonene, og fremhevet det store moralske dilemma ved det faktum at mennesker bringes i sikkerhet fra forfølgelse, men samtidig må betale penger for det. NOAS tar avstand fra menneskesmugling der økonomisk profitt er inkludert. Man har merket seg at smugling av mennesker på flukt til de europeiske landene tiltar. I den forbindelse har NOAS pekt på de stadig strengere visumbestemmelser for folk fra flyktningeproduerende områder, innskjerpingen i forhold til flyselskapenes rolle og en generelt strengere kontroll ved Europas yttergrenser. Den harmoniserte europeiske flyktningepolitikken har på dette området etter NOAS' syn i høy grad bidratt til at menneskesmugling ofte gjenstår som eneste alternativ for mennesker på flukt. NOAS har ved gjentatte anledninger presisert at det ikke er ulovlig for mennesker å ta seg inn i riket på denne måten, såfremt hensikten er å søke asyl, og man gjør dette under umiddelbart og oppgir riktig identitet.

Advokatordningen

I sommer avdekket Aftenposten enkelte advokaters praksis med et alt for høyt antall klienter. Det ble også avdekket at enkelte advokater benyttet tolker til å rekruttere nye klienter. Senere startet også myndighetene arbeidet med å endre advokatordningen i første instans. NOAS har vært aktive i dette arbeidet, som også vil bli fulgt opp i 2000.

2 - NOAS I 1999

2.1 Organisasjon

Generalforsamling

NOAS' 15. ordinære generalforsamling ble avholdt 22. april 1999. Generalforsamlingen valgte revisjonsfirmaet Ernst & Young til revisjon av regnskapet for neste periode.

Medlemsskap

NOAS hadde 750 betalende medlemmer ved inngangen av året. Ved utgangen av perioden var det 579 fullt betalende medlemmer.

Styrets sammensetning

Følgende har utgjort NOAS' styre siden generalforsamlingen i 1999:

Ole Jacob Frich	Styreleder
Fredrick Andersen	Nestleder
Marianne Seip Haugsnes	Styremedlem
Olaf Thommessen	Styremedlem
Nora Sveaass	Styremedlem
Stig Haugan	Styremedlem
Anse Kjersem	Styremedlem
Sverre Ulstrup	Styremedlem
Hilde Indresøvd	Styremedlem (repr. NOAS Hordaland)
Jama Ali Mohammed	Styremedlem
Christian Brændshøi	Varamedlem
Magnhild Lothe	Varamedlem (repr. NOAS Rogaland)
Janne Raanes	Varamedlem

Styret har avholdt 11 ordinære styremøter i 1999.

Lokallagene

NOAS har lokallag i Rogaland og Hordaland som er selvstendige organisasjoner med egne generalforsamlinger og styre. Lokallagene legger frem egne årsmeldinger, følgelig er lokallagenes aktiviteter ikke berørt i denne rapporten. Alt arbeid i lokallagene utføres på frivillige basis.

Valgkomiteen

Valgkomiteen har siden generalforsamlingen i 1999 bestått av:

Kristin Aase, leder
Roswitha Rosner
Frode Kristoffersen
Ann-Marit Sæbønes

2.2 Oppgaver og virksomhetsområder

NOAS arbeider med å fremme menneskerettigheter og forbedre rettssikkerheten for asylsøkere og flyktninger i Norge. Det daglige arbeidet i NOAS består i å bistå asylsøkere ved å skaffe til veie dokumentasjon, sørge for kvalifisert advokathjelp, være vaktbikkje overfor myndighetene og generelt ivareta asylsøkernes interesser inntil endelig vedtak foreligger. Dette innebærer samarbeid med myndigheter, politikere, advokater, media og asylsøkere selv. Bekjempelse av rasisme og fremmedfrykt er en del av NOAS' mandat.

NOAS skal ved sin virksomhet bidra til at:

- Mennesker som er på flukt fortsatt skal kunne *søke asyl i Norge*.
- Asylsøkere får nødvendig *informasjon* om og *kjennskap* til asylprosedyren i Norge
- Hver enkelt asylsøker får en *grundig behandling av sin søknad* om beskyttelse.
- Asylsøkerne får *oppfølging* gjennom oppholdsfasen i asylmottakene

Samarbeidspartnere

I sitt arbeid med å påse at Norge følger opp sine forpliktelser overfor flyktninger og asylsøkere, samarbeider NOAS med ulike nasjonale og internasjonale organisasjoner - bl. a. Amnesty International, Antirasistisk senter, Flyktningerådet og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). NOAS deltar også aktivt i NOCRE og ECRE, som er hhv. den nordiske og europeiske paraplyorganisasjonen for NGOer som arbeider innenfor asyl- og flyktningsfeltet.

2.3 Ressurser

Personale

Følgende personer har vært ansatt i sekretariatet i 1999:

Jan S. Jørgensen	Generalsekretær
Bjarte Vandvik	Fagpolitisk rådgiver
Victoria Holmen	Administrasjonssekretær
Fredrik Myrvold Svendsen	Saksbehandler

Prosjektmedarbeidere:

Knut Holm¹
Elsa Døhlie
Bente Bjerknæs Haugen
Morten Tjessem
Janne Askholt
Janne Raanes
Knut Eggen
Grete Lilledalen

Sivilarbeidere:

Thomas Bille
Tor G. Stavenes
Rune Berglund Steen
Eirik Fatland
Naim Akbar

Frivillige

I tillegg til ansatte i sekretariatet og prosjektene, har NOAS enkelte personer som nedlegger et stort arbeid på frivillig basis. I hovedsak dreier dette seg om resepsjonstjeneste/sentralbord, en funksjon hvor NOAS ikke har økonomiske midler for en stilling. Følgende personer har arbeidet som frivillige i NOAS i 1999:

Janne Askholt
Knut Eggen
Nanna Ramm
Alex Jafroudi

Økonomi

NOAS mottok kr. 1.450.000 i driftsstøtte fra staten i 1999. NOAS' generelle økonomiske situasjon har vært gjennomgående god i 1999.

¹ Også i sekretariatet frem til 01.04.99.

3 - NOAS' VIRKSOMHET I 1999

3.1 Juridisk rådgiving/saksbehandling

NOAS har merket en betydelig pågang av henvendelser blant annet i forbindelse med prosjektet "Besøk i mottak". Dette har ikke minst vært tydelig for sekretariatet og saksbehandlerne i særdeleshet. Også kvaliteten på henvendelsene ser ut til å ha økt ettersom søkerne blir mer bevisst på de enkelte aktørenes ulike roller i tillegg til sine individuelle rettigheter som asylsøkere. Dette må igjen sees i sammenheng med øket informasjon fra NOAS i transittfasen.

Saksbehandlingen i NOAS innebærer å forberede søkeren på politiintervjuet og saksgangen generelt, klargjøre aktørenes roller, hjelpe til med å opplyse saken, innhente informasjon, påpeke feil og mangler både i politiintervju, vedtak og klage. I tillegg informerer vi om reglene for familiegjenforening og beslektede saker.

Irak

Blant de gruppene som tar kontakt er asylsøkere fra Irak, særlig kurdere, den største gruppen. Noen få fikk avslag etter førsteasyls-regelen. De øvrige som har fått ferdigbehandlet sin søknad har fått positivt svar. Mange i denne gruppen hadde søkt asyl i et annet europeisk land før. Saksbehandlingstiden på sakene har vært lang, hovedsakelig pga. stor restanse hos myndighetene. Dette ble av søkerne opplevd som vanskelig. Mange av henvendelsene dreide seg i stor grad om å få fortgang i saksbehandlingen. NOAS fikk også mange henvendelser angående familiegjenforening i etterkant av selve asylsøknaden.

Colombia

Til tross for den vanskelige menneskerettighetssituasjonen i Colombia registrerte NOAS at i lang tid var det ingen av de colombianske asylsøkerne som fikk positive svar på sine søknader. Dette stod i kontrast til situasjonen i Sverige, der et ikke ubetydelig antall ble innvilget asyl. Dette var en sak NOAS engasjerte seg meget sterkt i. Dette avstedkom i første rekke en returstop, men også en politisk beslutning som vil føre til at en del av søkerne sikres permanent oppholdstillatelse. Endringen vil i all hovedsak omfatte barnefamilier.

Sri Lanka

Blant asylsøkere fra Sri Lanka sitter mange med avslåtte søknader uten at de blir returnert. Myndighetene har returnert noen få av gangen, for så å stoppe returen midlertidig. Dette har skapt stor usikkerhet i gruppen. Noen har gått i dekning, noen sitter i kirkeasyl, men de aller fleste lever i uvisshet i mottakene. Det kommer noen nyankomne, men de fleste NOAS er i kontakt med har vært i Norge i lang tid.

Iran

Stadig er det en jevn pågang av asylsøkere fra Iran. Mange av de som kommer har familie og venner i Norge. Hvis vi ser bort fra de som kommer i kontakt med NOAS på mottaksbesøkene, er tendensen at de som tar kontakt har kommet langt i saksgangen. Det er vanlig at de har to eller flere negative svar.

Sudan

Flere sudanese ankom Norge og NOAS i 1999. Det har i lang tid ikke vært retur til Sudan. Dette er imidlertid i ferd med å endres. En del av sudanese hadde i løpet av året som gikk fått to avslag.

Etiopia/Eritrea

Etter at krigen mellom Etiopia og Eritrea blusset opp har det kommet flyktninger av eritreisk eller blandet avstamning fra Etiopia. Noen etiopere har også kommet, i de fleste tilfeller har disse vært ektefeller av eritreere fra Etiopia. De nyankomne kommer ofte direkte til NOAS før de har registrert seg hos politiet, og det virker som om NOAS er kjent for disse før de kommer til Norge. Hverken eritreere eller etiopere kan returneres. De fleste får avslag på søknad om asyl, men etter en stund får de innvilget midlertidig arbeidstillatelse. Denne danner ikke grunnlag for bosettingstillatelse. Flere etiopere og eritreere som har vært her i lengre tid på denne tillatelsen (5-7 år) har bedt om assistanse fra NOAS fordi de er frustrerte over at deres oppholdstillatelse ikke kan gjøres mer permanent.

Statistikk for konsultasjoner i NOAS

Gjelder saksbehandling i sekretariatet, ikke medtatt prosjekter. For disse, se pkt. 3.4.

Konsultasjoner	Totalt
Avtalt oppmøte	561
Spontant oppmøte	645
Konsultasjon på mottak	697
Samlet antall konsultasjoner	1903
Saksforberedende arbeid	
Gjennomgang av asylsaker	717
Konsultasjon med søker per tlf.	1559
Samtaler UDI/Justis	747
Samtaler advokat	488
Samtaler med andre	1351
Tillegg til klager/omgjøringsbegjæringer	
UDI/Justis	259
Andre	347
Totalt	619
Annet	
Skaffe/bytte advokat	400
Mottaksbesøk	45

I forbindelse med det ovenstående vil vi også vise til de informasjonsmøtene NOAS har holdt ved transittmottakene på Trandum og Dikemark. Her ble det i løpet av 1999 avholdt henholdsvis 14 og 39 slike informasjonsmøter, i tillegg til et ikke ubetydelig antall enkeltkonsultasjoner.

Månedstatistikk for sekretariatet 1999

Konsultasjoner	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Totalt
Avtalt oppmøte	65	65	51	42	54	63	56	39	31	41	38	17	562
Spontant oppmøte	55	55	33	37	59	69	63	65	50	30	89	40	645
Konsultasjon på mottak	76	70	70	70	40	100	90	84	4	69	6	17	696
Samlet antall konsultasjoner	196	190	154	149	153	232	209	158	85	140	133	74	1903
Saksforberedende arbeid													
Gjennomgang av asylsaker	101	93	64	68	42	63	54	58	25	51	52	49	720
Konsultasjon med søker per tlf.	225	104	82	93	94	97	89	93	92	80	435	75	1559
Samtaler UDI/Justis	99	45	41	49	53	59	64	62	28	90	127	30	747
Samtaler advokat	42	38	30	21	28	55	50	52	30	30	87	25	488
Samtaler med andre	148	127	60	77	104	140	122	134	88	50	205	96	1351
Skriftlig arbeid													
UDI/Justis	15	15	18	17	16	31	32	25	4	10	63	13	259
Andre	20	20	21	26	24	43	37	25	13	15	80	23	347
Totalt	30	48	39	43	40	74	69	50	17	30	143	36	619
Annet													
Skaffe/bytte advokat	49	42	20	16	12	32	48	62	21	20	48	30	400
Mottaksbesøk	3	3	5	4	2	4	5	4	2	4	6	3	45

3.2 Menneskerettigheter og asylpolitikk

Arbeidet med menneskerettighetsspørsmål og asylpolitikk hører med til NOAS' tradisjonelle ansvarsområder. Oppgavene omfatter:

- Politisk lobbyarbeid med norske parlamentarikere og politikere vedrørende asylpolitiske spørsmål og praktiseringen av norsk asylpolitikk
- Samarbeid med norske myndigheter som UDI og Justisdepartementet angående enkeltsaker, grupper av asylsøkere og diverse prosjekter
- Aktiv deltagelse i debatter, seminarer og fora der menneskerettighetsspørsmål står på dagsorden, både nasjonalt og internasjonalt.

Dette arbeidet har båret preg av bemanningssituasjonen ved sekretariatet.

Generalsekretær og fagpolitisk rådgiver har delt oppgavene mellom seg. Vi har stort sett klart å opprettholde aktivitetene på Stortinget slik vi hadde satt oss som mål. Vi har hatt god kontakt med Regjeringen og de aktuelle fagstatsråder dette året. Kontakten med Utlendingsdirektoratet og Departementene har vært god og dialogen har vært både åpen og konstruktiv. Dette er en utvikling som vi setter stor pris på og vil forsøke å

oppretholde. Det er åpenbart at dette er et viktig arbeid også for asylsøkerne ved at vi står såpass nær utøvende myndigheter og ved dette kan påvirke og legge frem asylsøkernes anliggender på en god måte. Vi har sett flere eksempler på at myndighetene har lyttet til våre standpunkter. Det er grunn til å tro at NOAS' synspunkter i en del tilfelle har blitt tatt hensyn til i utformingen av politiske utspill og i endringsarbeid i lovverket. Det er vi selvsagt godt fornøyd med.

Arbeidet med menneskerettsspørsmål nasjonalt og internasjonalt har stått sentralt i vårt arbeid også i 1998. Vi har deltatt aktivt i debatten både i Norge men også internasjonalt først og fremst gjennom vår europeiske paraplyorganisasjon European Council on Refugees and Exiles (ECRE).

Spørsmål knyttet til menneskerettigheter har en sentral plass i alt NOAS' arbeid fordi det danner selve grunnlaget for retten til å søke asyl og fordi menneskerettsspørsmål så å si alltid er en del av enkeltsakene vi behandler. Gjennom vår virksomhet på vegne av NGO-forum - en sammenslutning av alle organisasjoner i Norge som arbeider med menneskerettigheter - har NOAS vært en sentral aktør på feltet. Vi har videre hatt konstruktiv kontakt og dialog med menneskerettighetsministeren og Departementet i flere saker.

3.3 Informasjon

Generelt

NOAS har opplevd en økning i den direkte kontakten med asylsøkere, særlig i forbindelse med prosjektene. Oppsøkende virksomhet på mottakene er blitt mer nødvendig, da færre asylsøkere har tilgang til vårt kontor i Oslo. Dette henger sammen med kortere tid på transittmottakene i Oslo-området, og at de fleste mottak ligger langt fra Oslo. Fremdeles oppsøker likevel mange oss, både ved oppmøte på kontoret og ved henvendelser pr. telefon, brev eller fax.

Dikemark

Vi har i løpet av 1999 hatt til sammen 53 informasjonsmøter for asylsøkere ved transittmottakene på Dikemark (39) og Trandum (14). I forbindelse med disse møtene har det vært drevet omfattende informasjonsarbeid og enkeltvis konsultasjoner.

Mottaksbesøk

NOAS har hatt en lang diskusjon om i hvor stor grad organisasjonen skal prioritere velferdsmessig arbeid overfor asylsøkerne. Det er enighet om at NOAS har en viktig rolle i de tilfeller der det oppstår alvorlige konflikter på et asylmottak. I den forbindelse reiste NOAS til Sand asylmottak i forbindelse med et tragisk drap våren 1999. Senere ble vi kontaktet da beboerne på Gvarv Asylmottak startet en sultestreik. I begge disse tilfellene kunne NOAS bruke sin lange erfaring med slike konflikter på en konstruktiv måte. Også ved mindre alvorlige konflikter mellom beboere og ansatte på Nordkalotten, Løvheim og Moveien mottak har NOAS kunnet gi et løsningsorientert bidrag.

Brosjyrer

I tillegg til vår møtevirksomhet, innså vi etter hvert også behovet for skriftlig formalisert informasjon. Vi fikk derfor laget brosjyren "Asyl i Norge - Til deg som søker asyl i Norge", som gir grunnleggende informasjon om hele asylsøkerprosessen, fra ankomst til endelig avslag/innvilget opphold. Brosjyren er delfinansiert av UDI og foreligger på 13 språk (norsk, engelsk, arabisk, albansk, farsi, fransk, kurdisk, russisk, serbisk/kroatisk/bosnisk, spansk, somali, swahili, tamil). Brosjyren er trykket i et samlet opplag på 18.000 eks.

NOAS' satsing på web i 1999

Ett av NOAS' mål for 1999 var å opprette et godt og informativt nettsted. Arbeidet med dette begynte i løpet av sommeren, gjennom en innleid konsulent, og ble adskillig enklere som følge av at vi i september fikk en sivilarbeider med erfaring fra webdesign. Nettstedet www.noas-asyl.no ble publisert i november 1999, og inneholdt brosjyren "Asyl i Norge" på 13 språk, informasjon om NOAS, online medlemsinnmelding i tillegg til en nyhetstjeneste. Nettstedet ble laget i en norsk og en engelsk utgave.

Elektronisk innmelding har vist seg å fungere godt, vi hadde ved årsskiftet mottatt ca. 30 direkte innmeldinger via web. Nyhetstjenesten har blitt oppdatert regelmessig, antallet lesere har økt jevnlig, og leses i dag av ansatte i offentlig forvaltning, andre NGOer og publikum for øvrig. Nyhetstjenesten på web har dermed tatt over for "NOAS ARK" som organisasjonens viktigste informasjonskanal.

Statistikken viser også at brosjyrene "Asyl i Norge" leses av like mange som den norskspråklige nyhetstjenesten, og at en vesentlig del av leserne kommer fra land utenfor Norden.

NOAS' websatsing vil fortsette i år 2000, med nye tjenester og utvidelse av de som allerede er på web. Nettstedet er per i dag NOAS' viktigste kanal for publisering av skriftlig informasjon.

Foredragsvirksomhet/eksterne møter

NOAS har deltatt ved en rekke konferanser og seminarer, både som deltagere og som innledere. Disse har vært avholdt både i nasjonale og internasjonale sammenhenger. Generalsekretær og fagpolitisk rådgiver har stått for majoriteten av slike oppdrag.

3.4 NOAS' prosjekter i 1999

NOAS hadde i 1999 fire prosjekter, hvorav to var videreføring fra 1998 og to ble opprettet i perioden.

3.4.1 Besøk i mottak - Informasjon og rådgivning til asylsøkere i mottak

Prosjektet ble igangsatt i mai -99, og har vært i aktivitet med 4 ansatte ut den opprinnelige prosjektperioden (31.12.99). Prosjektet hadde ikke brukt opp midlene ved årets utløp og det ble derfor søkt om forlengelse til 31.03.00. Dette ble innvilget av UDI. I perioden har prosjektet hatt tre ansatte. Prosjektet har i 1999 besøkt 70 av 130 asylmottak i Norge, man har avholdt 276 møter med til sammen 2920 deltakere. 628 av disse har også mottatt individuell rådgivning. Det er søkt om videreføring av prosjektet ut år 2000.

Aktiviteten har vært en videreføring av NOAS' kjernevirksomhet; kvalifisert, tilrettelagt informasjon og veiledning til asylsøkere og flyktninger, primært ut fra et rettshjelpsperspektiv men med klare velferdsmessige implikasjoner. Informasjonen har foregått både gruppevis og individuelt. Vi har for det meste brukt én dag pr. mottak. Stort sett har dette vært tilstrekkelig, men ikke sjelden har vi opplevd at det har vært behov for mer enn én dag. Dette er mottak hvor informasjonsopplegget fra mottaksansattes side fungerer dårlig. I de tilfeller vi ser at informasjon til beboere ikke er tilstrekkelig har dette sammenheng enten med at mottaket er nytt og de ansatte ikke har nødvendig opplæring eller fordi dette ikke er prioritert fra ledelse/driftsoperatør. Bevissthet om betydningen av informasjon, av å være tilgjengelig overfor beboere og på en adekvat måte kunne forholde seg til de mange spørsmål og problemer som preger beboernes virkelighet er kanskje den viktigste faktor for hvordan et mottak fungerer.

Prosjektet har fungert etter intensjonen ettersom det i stor grad har vært behov for den informasjon vi har kunnet tilby. Det er imidlertid stor variasjon mellom de forskjellige mottakene. Vi kan konkludere med at UDIs såkalte sektormodell, som legger opp til at en asylsøker skal henvende seg til ulike instanser med ulike spørsmål (helse, rettsbistand etc.) ikke fungerer i praksis. Det er til syvende og sist de ansatte som blir sittende igjen med asylsøkernes spørsmål og frustrasjoner.

Vår anbefaling til UDI i forbindelse med den endelige rapportering for inneværende prosjektperiode vil vektlegge betydningen av og foreslå forbedringer i informasjonsarbeidet i mottak.

3.4.2 Gjenbosettingsprosjektet

Sammen med Flyktingerådet satte NOAS i gang et prosjekt under ledelse av en av våre medarbeidere. Flyktingerådet finansierte delvis prosjektet. Prosjektet varte fra 01.01.99 til 30.06.99.

Bakgrunnen for prosjektet var problemene som norske myndigheter hadde med å fylle kvoten for 1998. Målsettingen med prosjektet var å evaluere gjenbosettingsarbeidet og å vurdere hvordan NGOene kunne bidra til å forbedre arbeidet. Prosjektet forholdt seg til en referansegruppe med medlemmer fra NOAS og Flyktingerådet.

Aktiviteter

Prosjektet undersøkte både problemer knyttet til uttaket av overføringsflyktninger og til mottaket av disse i Norge. Vi utarbeidet ulike alternativer for økt NGO-innflytelse i arbeidet med overføringsflyktninger.

Prosjektet hadde kontakt med NGOer i Sverige og Danmark for å få deres erfaringer med gjenbosettingsarbeidet og for å sonde mulighetene for et skandinavisk NGO-samarbeid på området. I den anledning ble det arrangert et seminar på NOAS med representasjon fra Dansk Flyktingehjelp og norske myndigheter. Prosjektet foretok en undersøkelse i norske kommuner om mottaket av overføringsflyktninger. Det ble laget en egen rapport om denne undersøkelsen.

Vi hadde møter med Shelly Pitterman, lederen av gjenbosettingsavdelingen til UNHCR i Genève, hvor vi diskuterte mulighetene for et større NGO-engasjement i arbeidet med å presentere gjenbosettingssaker til de ulike mottakerlandene og om utfordringer knyttet til uttaket av overføringsflyktninger.

Prosjektlederen var i en periode på 10 dager i Makedonia i forbindelse med Kosovo-krisen som observatør for Flyktingerådet for å se nærmere på rutinene for utvelgelse av flyktninger. Det ble rapportert til ECRE/ICVA - en referansegruppe for det tidligere Jugoslavia.

Erfaringene som prosjektet gjorde ble redegjort for i en rapport som ble lagt fram som en del av agendaen på det årlige gjenbosettingsmøtet i UNHCR Genève mellom regjeringer og NGOer. Rapporten ble i tillegg distribuert til NGOer lokalt og internasjonalt.

3.4.3 Mestring i mottak

Prosjektet ble etablert i et samarbeid mellom NOAS, Redd Barna og Norsk Folkehjelp i mai 1999. Det ble finansiert av Stiftelsen for Helse og Rehabilitering (SHR). Prosjektet hadde i perioden 6 ansatte, alle unntatt en på deltid. Prosjektet ansatte kosovoalbanere og personer med terapibakgrunn for å møte de spesielle behovene i målgruppen.

Prosjektets mål var å styrke kosovoalbanernes psykososiale situasjon og deres evne til å mestre sin egen livssituasjon i mottakene. Målgruppen var 6.070 kosovoalbanere som ble evakuert via luftbroen og rundt 1.800 kosovoalbanere som hadde status som asylsøkere i Norge.

NOAS har samarbeidet med de andre organisasjonene om kartlegging av behovene ved de forskjellige mottakene. Organisasjonene har definert sitt arbeid på bakgrunn av deres respektive kompetanse og erfaring. NOAS definerte psykososialt arbeid i stor grad som informasjonsarbeid. Informasjon om rettigheter, om status, om prosedyrer for asylsøknad om tilbakevending. I tillegg arbeidet teamet med debriefing og realitetsorientering.

NOAS har arbeidet systematisk i 20 forskjellige mottak i perioden juli-desember 1999. Til sammen har NOAS avholdt nærmere 50 mottaksbesøk. I tillegg til kosovoalbanere har NOAS også avholdt informasjonsmøter for andre nasjonaliteter i de mottakene det har vært aktuelt.

NOAS har arbeidet med følgende tiltak:

- Kartlegging av behov blant beboere og mottaksansatte
- Debriefing familievis i forhold til flukt og traumatiserende opplevelser
- Realitetsorientering i forhold til oppholdet i Norge
- Informasjonsmøter om rettigheter og plikter
- Konfliktløsning mellom beboere
- Samtalegrupper
- Veiledning av mottaksansatte individuelt og i grupper.

I anledning informasjonsbehovet blant kosovoalbanerne utarbeidet NOAS en informasjonsbrosjyre som ga svar på de mest stilte spørsmålene om oppholdstillatelse, rettigheter, helse, økonomi, arbeid etc. Vi har under hele perioden fortløpende besvart spørsmål fra beboere og mottaksansatte.

For å styrke vårt informasjonsprogram i Norge, foretok NOAS en undersøkelse blant 21 hjemvendte familier i Kosovo. Spørsmålene omhandlet deres erfaringer ved retur til Kosovo og deres opphold i Norge. Hovedkonklusjonene blir brukt i det videre arbeidet.

Prosjektet hadde midler til gode pr. 31.12.99 slik at prosjektet videreføres til 31.05.00

3.4.4 Opplæring av ansatte i asylmottak og deres samarbeidspartnere

NOAS fikk prosjektmidler fra Kommunal- og Regiondepartementet via UDI på til sammen 1,5 mill.kr. fordelt på to år for å gjennomføre et opplæringsprogram for ansatte i asylmottak og deres samarbeidspartnere. Programmet skal gjennomføres for ca. 60 mottak og tilhørende samarbeidspartnere fordelt over hele landet.

UDIs egen opplæring og veiledning av ansatte i asylmottak retter seg både mot statlig styrings- og regelverk for mottaksdrift om mot mer temaorientert opplæring innen

områder som f.eks. barn og unge i eksil, tverrkulturell forståelse og psykososiale problemer blant asylsøkere og flyktninger. NOAS' opplæringsprogram er et supplement til denne opplæringen med fokus på relasjonsbygging og samarbeid. Programmet retter seg direkte og konkret inn mot mangfoldigheten i det daglige arbeid med asylsøkere. Det som gjør denne opplæringen unik og annerledes er først og fremst at:

- Asylmottakenes samarbeidspartnere inviteres med. Asylmottak samarbeider med alt fra kommunal helse- og sosialtjeneste, skole, politi- og lensmannsetat til frivillige organisasjoner som f.eks. idrettslag.
- Underveis i kurset belyses og bearbeides dagliglivets problemstillinger i arbeidet med asylsøkere i dialog mellom ansatte i asylmottak og deres samarbeidspartnere med utgangspunkt i de overordnede tema *relasjonsbygging* og *samhandling*
- I løpet av to kursdager forplikter mottaket og dets samarbeidspartnere seg til å arbeide med en konkret samarbeidsutfordring i tiden fram mot neste og siste kurssamling som er en dag minimum 6 uker etter de to første kursdagene.

Det har i perioden vært avholdt kurs for i alt 11 mottak med tilhørende samarbeidspartnere. Totalt antall deltagere har vært i overkant av 80 personer. Samtlige kurs har gått over tre kursdager i tillegg til en oppfølgingsdag som har funnet sted på et senere tidspunkt.

3.5 NOAS i media

NOAS har hatt en markant profil i presse og media, og ble i løpet av 1999 nevnt i om lag 80 oppslag i riksavisene. I tillegg kommer de mange oppslagene i lokalaviser, på fjernsyn og i radio. Blant sakene hvor NOAS var profilert var utnevnelsen av Odd Einar Dørum som justisminister, visumplikten for slovakiske borgere, ventetiden, retten til asyl, asyladvokatenes rolle i første instans, menneskesmugling, kosovoalbanske flyktningers situasjon samt situasjonen for asylsøkere fra Colombia og Kroatia.

NOAS ser seg spesielt fornøyd med oppslagene i forbindelse med retten til asyl, colombianske asylsøkere, asyladvokatenes arbeide og de lange ventetidene. I disse sakene fikk vi bred mediedekning, presentert vårt syn tydelig, og til en viss grad gjennomslag for dette synet hos myndighetene.

NOAS' internettsider (www.noas-asyl.no) fungerte fra november-99 som kanal for pressemeldinger og bakgrunnsinformasjon. NOAS har tradisjonelt hatt en høy medieprofil, og vi blir hyppig kontaktet av journalister med spørsmål om asylopolitikk.

4 - OPPSUMMERING

NOAS var sterkt preget av en økende flyktningestrøm i 1999 i forbindelse med Kosovkrisen og en ellers økning i antall irakiske asylsøkere. Vi har startet opp 4 ulike prosjekter i perioden, Gjenbosettingsprosjektet, Mestring i mottak, Opplæring i mottak og Besøk i mottak. Dette har også betydd at ansatte i organisasjonen på det meste talte 15 personer. Dette hadde den meget positive konsekvens at flere asylsøkere fikk kontakt med NOAS enn ved tidligere år.

Primæroppgavene i forhold til asylsøkerne har vært ivaretatt på en tilfredsstillende måte. NOAS har gjennom hele året vært synlig tilstede i det flyktningepolitiske landskapet, og har hatt tidvis høy profil i offentligheten.

Det er vårt klare inntrykk at NOAS er ansett som en viktig bidragsyter og premissleverandør innenfor de områder som omhandler asyl-, flyktning- og innvandrings spørsmål nasjonalt så vel som internasjonalt.